
Globalisering och ekonomisk politik

På senare tid har samhällsekonomiska konsekvenser av globalisering kommit att diskuteras. De flesta av oss är nog eniga om, att det faktum att Sverige är en öppen ekonomi som i olika avseenden interagerar med omvärlden har betydelse både för ekonomins funktionssätt och effekterna av ekonomisk politik. Däremot kan man ofta skönja ett avståndstagande mot tanken om ett mer långtgående samarbete mellan länder vad gäller vissa delar av den ekonomiska politiken. Ett exempel på sådant samarbete skulle kunna vara att länder på något sätt koordinerar delar av sin finanspolitik. Det är om detta som den ledare skall handla.

Frågan om huruvida olika ekonomisk-politiska beslut bör fattas på lokal, nationell eller global nivå är i sig inte ny i den nationalekonomiska litteraturen. Vanligen har dock diskussionen förts med utgångspunkt från ett enskilt land, där kommunalt och/eller regionalt beslutsfattande ställs mot centraliserat beslutsfattande. Argumenten för centralisering är ofta traditionella effektivitetsargument: lokalt beslutsfattande är behäftat med en rad externa effekter som en central beslutsfattare kan internalisera. Man kan också peka på effektivitetsargument för ekonomisk-politiskt beslutsfattande på lokal nivå. Asymmetrisk information är ett sådant argument, där tanken är att lokala beslutsfattare har större kännedom om till exempel lokala preferenser och teknologier än vad en central beslutsfattare har. Dessutom brukar demokratiskäl anföras till förmån för lokalt beslutsfattande: känslan av delaktighet, och därmed människors engagemang, är troligen större om besluten fattas nära de som berörs av dem.

Låt mig utifrån dessa utgångspunkter ge några konkreta exempel på områden där det kan finnas välfärdsvinster av internationellt samarbete inom den ekonomiska politiken. I den miljöekonomiska litteraturen diskuteras ofta samarbete inom ramen för finanspolitiken för att lösa miljörelaterade problem. Bakgrunden till att miljöproblemen har en global karaktär är naturligtvis att ekonomisk aktivitet i ett enskilt land kan påverka miljön inte bara i det egna landet utan också i andra länder. I praktiken sker därför redan internationellt samarbete på miljöområdet, som går ut på att fastställa kvantitetsmål för miljöutsläpp. Däremot sker vanligen ingen koordination när det gäller val av finanspolitiska instrument – till exempel kombinationen av miljörelaterade och andra skatter - för att nå dessa mål. En tänkbar konsekvens av detta, som framhållits i modern forskning, är att enskilda länder kan tänkas välja instrument som inte är optimala sett ur den globala ekonomins perspektiv (dvs utifrån alla inblandade länder).

Andra exempel avser beskattning av arbete och kapital. Att kapitalbeskattning på nationell basis kan ge upphov till improduktiv skattekonkurrens är ett välkänt fenomen. Mindre omdiskuterat är att beskattning av arbete också kännetecknas av vad som liknar en konkurrenssituation mellan länder: dels därför att konkurrens om kapital kan ha betydelse för hur enskilda länder utformar sin beskattning av arbete, dels därför att länder interagerar i lönebildningen. Det sistnämnda kan ha sin utgångspunkt i att löner i andra länder har betydelse för de vinstmöjligheter som möter inhemska företag om de väljer att flytta utomlands. Därmed kan också utfallet

av inhemska löneförhandlingar komma att påverkas av löner i andra länder och vice versa, vilket nationella regeringar troligen inte tar hänsyn till när de beslutar om beskattning.

Bör vi ta dessa argument på allvar? Hur kan vi i så fall förändra det ekonomisk-politiska beslutsfattandet, så att vi åtminstone erhåller en del av de fördelar som är förknippade med samarbete? Den första frågan är ganska okontroversiell, och svaret är utan tvekan ja. Detta därför att vi bör vara medvetna om för- och nackdelar med olika sätt att organisera det ekonomisk-politiska beslutsfattandet. Notera också att samarbete inom den ekonomiska politiken på detta sätt inte behöver innebära en harmonisering av skattesatser och utgiftsnivåer. Tanken är istället att ta hänsyn till alla konsekvenser av ekonomisk-politiska beslut.

Den andra frågan, dvs hur vi kan förändra det ekonomisk-politiska beslutsfattandet, är naturligtvis mycket svårare. Dessutom bör de argument för decentralisering som presenterades ovan också tas på största allvar.

Det är dock viktigt att poängtera att samarbete inom finanspolitiken inte behöver leda till överstatlighet i traditionell bemärkelse och behöver inte heller avse alla aspekter av en viss typ av politik. Det kan istället vara fråga om frivilliga (men ändå bindande) överenskommelser mellan länder som leder till mindre förändringar av den på nationell basis beslutade politiken. Syftet med sådana reformer är att ta ett steg i riktning mot att modifiera den ekonomiska politiken och därmed beakta att enskilda länder utgör delar i en global samhällsekonomi. Detta bör vara möjligt utan att göra särskilt mycket avkall på lokala informationsfördelar och utan att skapa väsentligen större problem med avstånd mellan medborgare och beslut. Den nationalekonomiska forskningen har en viktig uppgift i detta sammanhang. Val av områden för samarbete kräver inte bara att de grundläggande mekanismerna är kartlagda, vi behöver också kunna kvantifiera de välfärdseffekter vi vill tillgodogöra oss.

Thomas Aronsson